

Jaarrede van de VHMf,

zoals uitgesproken door de voorzitter, Jurjen Glazenburg, op 18 april 2024 te Utrecht

Zorg

We hebben een mooi verenigingsjaar achter de rug. Drie mooie boeken, een mooie publicatie in het WFR, een fantastisch jubileumfeest ter gelegenheid van ons 150-jarig bestaan en veel nieuwe leden. Voorwaar een mooi jaar om op terug te kijken!

Deze Jaarrede staat echter in het teken van zorg. Zorg die het bestuur van de VHMf heeft over een groot aantal zaken. De volgende punten bespreken we:

- de bemoeienis van de politiek met de uitvoering
- het uitblijven van een discussie over vereenvoudiging van wetgeving
- de last van het verleden
- tegenspraak en medezeggenschap

en last but not least

- de toekomst van de vereniging – want die is niet vanzelfsprekend. Daarom presenteren we ons plan om dit samen op te pakken.

Bemoeienis van de politiek met de uitvoering

Als ambtenaar bij Financiën volg je het nieuws op een andere manier dan gewone burgers. Misschien iets minder meegenomen in de waan van de dag en meer zoekend naar een principiële lijn op fiscaal gebied. Wij zijn met ons vak bezig, niet met politiek.

De afgelopen jaren zijn de burgers van ons land geconfronteerd met de gevolgen van directe bemoeienis van ons parlement met de uitvoering. De strenge maatregelen na de Bulgarenfraude waren niet zozeer gebaseerd op een grote hoeveelheid onbetrouwbare burgers - daar was namelijk geen sprake van - maar op incident gedreven ingrijpen van de politiek. De politiek die niet het hele plaatje wenste te zien, maar slechts een symptoom, de Bulgarenfraude, wilde bestrijden en daarbij een fors aantal burgers heeft vertrappt. De Bulgarenfraude was het begin. Het einde zien we niet, wel het nu.

Wellicht mede naar aanleiding van de Toeslagenaffaire is de partij NSC opgericht. En laat nou juist die partij recent een motie voorstellen die rechtstreeks ingrijpt in de uitvoering, zonder te kijken naar oorzaak en gevolg. Ik heb het over de motie van de leden Idsinga en Van Eijk over de handhavings- en uitvoeringspraktijk rondom de vaststelling van fiscale woonplaats¹. Ik lees de motie even voor:

¹ Zie Kamerstukken II, 25 087, nr. 334,

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2024D13522&did=2024D13522>.

“De Kamer, gehoord de beraadslaging, verzoekt de regering de Belastingdienst intensiever te laten toetsen of voor de toepassing van onze belastingwetgeving en -verdragen een belastingplichtige die als buitenlands belastingplichtige aangifte doet, daadwerkelijk buitenlands belastingplichtig is en niet de facto een inwoner van Nederland is en de Kamer nader te informeren over de bevindingen, en gaat over tot de orde van de dag.”

De regels omtrent de bepaling van de woonplaats van een belastingplichtige zijn niet eenvoudig. Zo'n onderzoek kost dus veel mankracht. Burgers ervaren het woonplaatsonderzoek van de Belastingdienst als ingrijpend in de privésfeer², zo blijkt uit onderzoek. Reden waarom dit soort onderzoeken inmiddels 'voorzichtiger gestart' wordt.

De Tweede Kamer kan en mag de regels voor de bepaling van de fiscale woonplaats veranderen. De Tweede Kamer kan ook meer (of minder) geld ter beschikking stellen om onderzoeken te doen. Wat de Tweede Kamer echter niet kan is roepen dat de Belastingdienst intensiever de woonplaats van belastingplichtigen moet toetsen, zonder expliciet aan te geven wat de Belastingdienst dan elders moet laten liggen, laat staan dat men de regels aanpast. Dat is fiscaal instrueren vanuit populisme.

De werkelijke uitvoering moet je als wetgever en controleur overlaten aan degenen die wél de afweging kunnen maken welke taak wel en welke taak niet wordt opgepakt: professionals op de werkvloer die daarvoor zijn aangenomen en opgeleid. Als je dat niet doet krijg je ongelukken. Het feit dat juist NSC met zo'n motie komt is een grote zorg.

Voor nu is de motie inmiddels aangepast naar een oproep een om evaluatie te doen. Ook zo'n onderzoek naar de handhavings- en uitvoeringspraktijk leidt onontkoombaar tot minder handhaving elders overigens....

Het op deze wijze in willen grijpen in de uitvoering baart het bestuur van de VHMf grote zorgen. Waar moet de Belastingdienst de volgende keer meer of juist minder aandacht aan besteden? Moskeeën of kerken, Randstad of platteland? U mag zelf voorbeelden verzinnen.

Uitblijven van een discussie over vereenvoudiging van wetgeving

Binnen vijf jaar gaat een derde van de werknemers van de Belastingdienst, de Douane en de Dienst Toeslagen met pensioen – alleen bij de Belastingdienst al rond de 12.000 mensen in vijf jaar tijd³. Nu al is het op de arbeidsmarkt moeilijk vervanging te vinden voor vertrekkende collega's, al doen we het best goed. In de toekomst wordt dat nog moeilijker. Onze nieuwe collega's zullen het werk dus met minder mensen moeten doen. Slimmer heffen, innen, toekennen en controleren houdt echter een keer op. Bovendien is Box 3 ontaard in een hoofdpijndossier: de giftenaftrek werkt oneigenlijk gebruik in de hand, inkomsten uit arbeid worden (veel) zwaarder belast dan inkomsten uit vermogen, kleine zelfstandigen (zzp'ers) betalen aanzienlijk minder IB dan werkenden en in bepaalde gevallen loont meer uren

² Zie bijvoorbeeld slide 9 van <https://over-ons.belastingdienst.nl/wp-content/uploads/2022/12/Internetrapportage-opvolging-signalen-Stand-van-de-uitvoering-2021.pdf>

³ Zie [Blog: “We gaan de wervingsklus klaren” | Nieuws - Belastingdienst](#)

werken niet als gevolg van toeslagen. Naast fiscale redenen, het systeem werkt gewoon niet meer, is er dus alleen al vanuit het waarschijnlijk afnemende aantal werknemers bij de uitvoerende dienst een noodzaak om wetgeving te vereenvoudigen. Ook invoering van een stelsel van Voldoening op aangifte, al lang een wens van de VHMF en haar rechtsvoorgangers omdat het veel collega's vrij zou spelen voor ander werk, is gebaat bij zo'n vereenvoudiging.

Recente nieuwe wetgeving of gepubliceerde plannen daarvoor geven echter weinig hoop. Hier wreekt zich opnieuw dat in ons parlement geen principiële discussies worden gevoerd over zaken als wie verantwoordelijk is voor een aangifte, wat de overheid zou moeten (willen) weten, of wat het verschil is tussen eigen en vreemd vermogen. Ik noem als voorbeeld van recent ingevoerde complexe regels de wetgeving omtrent het lenen van de eigen BV, de regels omtrent de eigen woning, de regels omtrent verliesverrekening en de cumulatie van regels omtrent de aftrek van rente in de Vpb. Waar het gaat om wat de overheid zou moeten (willen) weten zijn de beste voorbeelden de aftrek van specifieke zorgkosten en de giftenaftrek.

Het bestuur van de VHMF maakt zich zorgen over de mate van uitvoerbaarheid van de belastingwet, die ook nog eens complexer in plaats van eenvoudiger wordt.

De last van het verleden

Ik noemde al de last van het verleden. Bij de Uitvoeringorganisatie Herstel Toeslagen (UHT) werken inmiddels 2.100 collega's⁴. Met een beetje "pech" lijkt de bezwaarbehandeling van opeenvolgende reparaties van box 3 een enorme werklast met zich mee te brengen. Zijn we al klaar met de informatievoorziening van burgers naar aanleiding van FSV? Met ingang van 1 januari 2025 wordt het handhavingmoratorium voor schijnzelfstandigheid opgeheven⁵, zonder dat de regels echt zijn aangepast.

Daarnaast juridiseert de samenleving. De Hoge Raad heeft, zie box 3, grote moeite met meer forfaitaire vormen van belastingheffing - die echter wel eenvoudig zijn. Het opleggen van boetes wordt moeilijker en burgers hebben het recht om te weten wat de overheid van hen weet, zonder dat onze systemen daarop zijn ingericht. Waarom eigenlijk niet?

Steeds meer zijn we bezig te verantwoorden wat we *niet* doen, in plaats van dingen *wel* te doen. Deels terecht: om te kunnen laten zien dat onderzoeken voortkomen uit fiscale motieven valideren dat we de juiste dingen doen. Deels doen we echter ook veel om de omgeving zijn zin te geven die de professional niet vertrouwt. We hebben teveel te doen in een complexe omgeving, zonder voldoende steun. En we worden steeds minder vertrouwd.

Tegenspraak is lastig

⁴ Zie [UHT - Werken bij Dienst Toeslagen](#)

⁵ [Kabinet wil schijnzelfstandigheid in samenhang aanpakken | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#)

Veel van onze leden en veel collega's nemen deel aan de medezeggenschap. Onze werkgever zou dit meer kunnen promoten – ik herinner me een afscheidsreceptie van een OR-collega waarbij zijn teamleider opmerkte dat je deze collega nooit zag. En dat hij nu met pensioen ging, maar dat er 'helaas' een andere collega uit dezelfde OR hem ging vervangen.... Terwijl medezeggenschap nu juist draagvlak schept en de medewerker zelf een bredere blik op de organisatie biedt. Zou het niet goed zijn dat je verplicht drie jaar in de OR moet hebben gezeten om manager te kunnen worden? Zo maar een idee.

Recent speelde een discussie in het Departementaal Georganiseerd Overleg over de verstrekking van semiautomatische wapens aan een onderdeel van de Douane. De Douane vervoert namelijk in beslag genomen drugs naar de afvalverbranding en er zou zo maar een drugsbaron kunnen zijn die onderweg een mogelijkheid ziet om zijn voorraad terug te halen. Het is dus volledig terecht dat degenen die deze taak uitvoeren zich veilig willen wanen en daarom het verzoek doen om sterker bewapend te worden. Op dat moment moet echter heel principieel worden nagedacht, want de veiligheid van de één is de onveiligheid van de ander.

Dan komen vragen naar boven, zoals:

- is het vervoer van drugs wel een Douanetaak?
- wil je een derde (zwaar)bewapende macht in Nederland, naast defensie en politie?
- werk je als Douane zo niet mee aan een wapenwedloop?

Ook heel belangrijk: is de Douane ingericht op dit soort wapens? Ze worden immers meegenomen in overheidsgebouwen waar ook andere ambtenaren rondlopen. Zou je het geüniformeerde deel van de Douane niet in een eigen kazerne moeten plaatsen?

Helaas is deze discussie verengd tot "moeten deze mensen niet beter beschermd worden". En dus wordt eerst het besluit genomen semiautomatische wapens aan te schaffen. Pas dan worden de vakbonden betrokken – die eigenlijk geen nee meer kunnen zeggen. Dan zijn de vakbonden uitgespeeld.

Elke vorm van medezeggenschap dient tijdig bij dit soort beslissingen betrokken te worden, juist als het aankomt op principiële keuzes. Voor het bestuur van de VHMf staat dit punt buiten kijf.

Lichtpuntjes

Om niet te somber af te sluiten: zijn er dan geen lichtpuntjes? Natuurlijk wel. We krijgen veel jonge (en soms wat oudere) nieuwe enthousiaste collega's. Collega's werken goed samen om de burger te geven waar hij recht op heeft. We hebben een nieuwe CAO. We krijgen een nieuwe advocaat. De vereniging staat er goed op bij de buitenwereld, we worden weer betrokken bij NOB en RB. We begeleiden, met welwillende medewerking van de Belastingdienst, leergeschiedenissen, in samenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen. We horen onze leidinggevendenden goede dingen zeggen over de waarde van de professional.

We hebben art. 68 van de Grondwet op de kaart gezet. En we gaan elkaar nóg meer zien, om van elkaar te horen hoe we de vereniging zien.

De toekomst van de vereniging

Daarmee ben ik gekomen aan mijn vooruitblik. Vorige week heeft het bestuur de leden een stuk gestuurd waarover we het komende jaar het gesprek willen aangaan. Belangrijkste conclusie: we blijven van “de Drie V’s”; Verbinding, Vertegenwoordiging en Vaktechniek. Wel worden deze anders ingevuld of uitgevoerd.

De basis hiervoor is een stuk van onderzoeksbureau Blauw dat een richting zou kunnen aangeven voor de toekomst. Eén verandering voeren we meteen door: we schrijven de naam van de vereniging, waarin we recent veel hebben geïnvesteerd, niet meer uit. Dit omdat we merken dat het woord “hogere” onbedoeld ongewenste gevoelens uitlokt; wij zijn een beroepsvereniging die zich richt op alle medewerkers die werkzaam zijn op hbo- en wo-niveau en werkzaam zijn of werkzaam zijn geweest bij het Ministerie van Financiën.

Tevens wil het bestuur graag het gesprek aan over de afdelingsstructuur, die gedragen wordt door een groep enthousiaste oudgedienden, maar die in delen van het land niet goed meer werkt. Gezien de concentratie van kantoren in een beperkt aantal gebouwen kan de VHMf de verbinding wellicht door ook een netwerk van ambassadeurs per gebouw versterken. In gezamenlijkheid kunnen dan door ambassadeurs grotere bijeenkomsten worden georganiseerd.

Een fors deel van onze leden is 50 of zelfs 60+. De natuurlijke neiging zou kunnen bestaan om dus ook daar de focus te leggen. Maar juist omdat het bestuur ervan overtuigd is dat de vereniging een belangrijke taak heeft, zal de enige meetlat voor keuzes in inzet van mens en middelen, voor het bestuur altijd de vraag zijn: “Doen we hiermee goed voor onze jongere (potentiële) leden?”

In bijvoorbeeld de laatste twee CAO’s vind je dit al terug.

Ook over de rol van het bestuur is, en zal worden, gesproken. Ook daar zal een vernieuwing plaatsvinden, deels omdat we dat willen en deels vanuit een natuurlijk proces.

Het bestuur van de VHMf gaat hierover graag het gesprek met de leden aan.

Ik eindig met de oproep uit het memo over de toekomst van de vereniging:

“Deze veranderingen doen we als vereniging samen. Wil je een bijdrage leveren als potentieel bestuurslid, ambassadeur, als begeleider van de gesprekken die we met elkaar gaan voeren of anderszins, meld je bij secretaris@vhmf.nl”.

Als vereniging zijn we samen en blijven we samen. Daar maak ik me dan weer geen zorgen over.